

**INFORMACIJA
O ANALIZI POTREBA I KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA
U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE
2019/2020 GODINA**

Sarajevo, marta 2020. godine

SADRŽAJ

1. ZAPOSLENOST U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2019. GODINI	4
2. NEZAPOSLENOST U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2019. GODINI..	6
3. ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE 2019 / 2020 GODINA	10
3.1. Cilj i zadaci istraživanja	10
3.2. Metodologija istraživanja i uzorak	10
4. TRENDVI POSLOVANJA I PROMJENE U BROJU RADNIKA U 2019.GODINI	14
4.1. Obim poslovanja i finansijski efekti poslovanja u 2019. godini	14
4.2. Promjene u broju radnika u 2019. godine	15
5. POTREBE ZA ZAPOSŁJAVANJEM U 2020. GODINI	17
5.1. Iskazane potrebe za zaposłjavanjem u 2020. godini po djelatnostima	17
5.2. Iskazane potrebe za zaposłjavanjem u 2020. godini prema stručnoj spremi i zanimanjima	18
6. NEDOSTATAK ODREĐENIH PROFILA RADNIKA I POTREBE ZA OBUKOM .	20
7. SARADNJA SA JAVNIM SLUŽBAMA ZA ZAPOSŁJAVANJE U FEDERACIJI BIH	25
8. OSNOVNI PODACI IZ ISTRAŽIVANJA	27
9. OSNOVNA ZAPAŽANJA I CILJEVI.....	29

UMJESTO UVODA

Informacija o analizi potreba i kretanja na tržištu rada u Federaciji BiH 2019/2020 je izrađena početkom marta 2020. godine kada je Svjetska zdravstvena organizacija proglasila pandemiju koronavirusa, koja je u kratkom periodu zahvatila cijeli svijet.

U cilju sprečavanja širenja virusa i ozbiljnih zdravstvenih posljedica po stanovništvo, Vlada Federacije BiH je donijela Odluku o proglašenju stanja nesreće uzrokovano pojavom koronavirusa (COVID-19) na području Federacije BiH (V broj: 408/2020 od 18.03.2020. godine), a Federalni štab Civilne zaštite izdao je niz naredbi među kojima je i mjera kojom je, između ostalog, ograničeno kretanje ljudi, a određenim djelatnostima naložena obustava rada.

Ukupna dešavanja dovela su do velikih posljedica i na tržište rada. U prvoj polovini marta 2020. godine, prema informacijama Svjetskog vijeća za putovanja i turizam, širom svijeta zatvoreno je oko milion radnih mjesta samo u ovoj oblasti. U brojnim državama povećava se broj prijavljenih osoba na evidencije službi za zapošljavanje, te se istovremeno usvajaju interventne mjere za očuvanje radnih mjesta. Pojava virusa i proglašenje pandemije u FBiH je na samom početku naročito negativno utjecalo na sektor/djelatnosti ugostiteljstva i hotelijerstva, a vrlo brzo i na ostale djelatnosti, te će naredni period obilježiti snažna borba u očuvanju radnih mjesta korištenjem svih raspoloživih resursa i mjera. Trajanje pandemije je još uvijek neizvjesno te se i konačne posljedice u trenutku izrade ovog dokumenta teško mogu procijeniti.

S tim u vezi važno je istaći da su rezultati prezentirani u ovoj informaciji prikupljeni u decembru 2019. i januaru 2020. godine, te se trebaju i posmatrati u tom kontekstu.

Federalni zavod za zapošljavanje će u skladu sa svojim nadležnostima poduzimati sve potrebne aktivnosti za stabilizaciju stanja na tržištu rada.

1. ZAPOSLENOST U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2019. GODINI

U 2019. godini nastavljen je pozitivni trend rasta broja zaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine iz prethodnih godina. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2019. godini prosječno je bilo zaposleno 531.483 radnika, što je u odnosu na prosjek 2018. godine (519.803) više za 11.683 radnika, odnosno 2,24%.

Najveće povećanje broja zaposlenih u 2019. u odnosu na 2018. godinu zabilježeno je u sljedećim djelatnostima: Trgovina, Prerađivačka industrija, Hotelijerstvo i ugostiteljstvo, Informacije i komunikacije i Građevinarstvo. Djelatnosti s najvećim indeksom rasta broja zaposlenih u 2019. godini u odnosu na prosjek 2018. godine zabilježen je u sljedećim djelatnostima: administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti 7,7%, informacije i komunikacije 7,6%, poslovanje nekretninama 6,5%, hotelijerstvo i ugostiteljstvo 4,5% i građevinarstvo 4,3%.

Tabela 1: Broj zaposlenih u Federaciji BiH u 2018 i 2019. godini po djelatnostima

Područja	Broj zaposlenih					Indeksi			
	Q 2019	Q 2018	XI 2018	XI 2019	XII 2019	XI 2019 X 2019	XI 2019 XI 2018	XI 2019 Q 2018	Q 2019 Q 2018
UKUPNO	531.483	519.800	529.281	536.210	535.206	99,8	101,1	103,0	102,2
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	10.989	10.940	10.748	11.091	10.815	97,5	100,6	98,9	100,4
B Vađenje ruda i kamena	13.259	12.995	13.229	13.050	13.068	100,1	98,8	100,6	102,0
C Prerađivačka industrija	106.385	105.098	105.784	106.532	105.978	99,5	100,2	100,8	101,2
D Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	8.724	8.703	8.634	8.777	8.723	99,4	101,0	100,2	100,2
E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	8.652	8.551	8.688	8.594	8.601	100,1	99,0	100,6	101,2
F Građevinarstvo	26.007	24.936	24.925	26.925	26.460	98,3	106,2	106,1	104,3
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	98.951	97.110	98.415	99.234	99.332	100,1	100,9	102,3	101,9
H Prijevoz i skladištenje	24.857	24.062	24.365	25.256	25.184	99,7	103,4	104,7	103,3
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	27.414	26.237	26.025	28.047	27.803	99,1	106,8	106,0	104,5
J Informacije i komunikacije	15.509	14.419	14.920	16.002	16.076	100,5	107,7	111,5	107,6
K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	12.115	11.920	11.975	12.208	12.191	99,9	101,8	102,3	101,6
L Poslovanje nekretninama	3.206	3.010	3.234	3.283	3.263	99,4	100,9	108,4	106,5
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	16.593	16.291	16.315	16.743	16.744	100,0	102,6	102,8	101,9
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	12.068	11.205	11.538	12.398	12.517	101,0	108,5	111,7	107,7
O Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	48.077	47.133	47.337	48.236	48.301	100,1	102,0	102,5	102,0
P Obrazovanje	43.436	42.797	48.273	44.334	44.372	100,1	91,9	103,7	101,5
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	34.627	34.148	34.524	34.829	35.008	100,5	101,4	102,5	101,4
R Umjetnost, zabava i rekreacija	10.087	10.136	10.100	10.007	10.045	100,4	99,5	99,1	99,5
S Ostale uslužne djelatnosti	10.527	10.109	10.252	10.664	10.725	100,6	104,6	106,1	104,1

Iako je zabilježen rast broja zaposlenih, stopa zaposlenosti u Federaciji BiH prema podacima iz Ankete o radnoj snazi u 2019. godini iznosila je 31,9% što znači da je ostala na istom nivou u poređenju s rezultatima iz 2018. godine.¹

¹ Anketa o radnoj snazi 2019, Agencija za statistiku BiH, Sarajevo, 2019,
http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2019/LAB_00_2019_Y1_0_BS.pdf i
<http://fzs.ba/index.php/2019/07/12/anketa-o-radnoj-snazi-2019-ars-2019/>

Tabela 2: Pregled kretanja stope zaposlenosti u periodu 2017-2019. godina

Stopa zaposlenosti	Ukupno			Muškarci			Žene		
	2017.	2018.	2019.	2017.	2018.	2019.	2017.	2018.	2019.
	32,2	31,9	31,9	41,7	42,0	41,6	23,1	22,5	23

Strukturna neravnoteža između ponude i potražnje na tržištu rada još uvijek je evidentan problem na što su poslodavci ukazali i u sklopu anketiranja provedenog u okviru istraživanja kretanja na tržištu rada. Neusklađenost u pogledu zanimanja, vještina, kvalifikacija ili regionalnog rasporeda su samo od nekih problema s kojima su se suočavali poslodavci prilikom pronalaska potrebnih radnika. Osim u nekoliko slučajeva deficitarnosti određenog zanimanja, uglavnom se ukazuje na deficitarnost znanja i vještina za konkretno radno mjesto. Nažalost, u radno sposobnom stanovništvu i radnoj snazi još uvijek participira veliki broj osoba bez kvalifikacije koje se, bez programskih ili strateških intervencija, suočavaju s rizikom marginalizacije, dugotrajne nezaposlenosti i smanjenim šansama za zaposlenje.

I u protekloj godini visoko učešće zaposlenosti u neformalnoj ekonomiji u ukupnom broju zaposlenih također je bio jedan od problema na tržištu rada, koje je, pored nelojalne konkurencije među poslodavcima i nepoštivanja finansijske discipline, uticalo na sagledavanje realne stope nezaposlenosti, ali i na socijalni status i prava osoba koje rade u takvom okruženju.

Obrazovni sistem u rješavanju određenih od pobrojanih problema igra ključnu ulogu. Kroz saradnju sa poslodavcima u dijelu koji se odnosi na praktičnu nastavu i izradu nastavnih planova i programa moguće je isti unaprijediti, s obzirom na zahtjeve za dodatnim znanjima i vještinama koje poslodavci očekuju od radne snage i imajući u vidu tehnološki razvoj. Pohvalno je što je u sklopu ovog istraživanja značajan broj poslodavaca iskazao spremnost i ponudio resurse za organizovanje praktične nastave za učenike i studente za određena zanimanja.

Prema podacima Agencije za unapređenje stranih investicija, odnosno Centralne Banke BiH, za devet mjeseci 2019. godine, realizovan je 861 milion KM direktnih stranih investicija u Bosni i Hercegovini, što je u odnosu na isti period iz 2018. godine povećanje za 29%.² Također, Bosna i Hercegovina je, prema podacima Agencije za statistiku BiH, u 2019. godini ostvarila izvoz u vrijednosti od 11,4 milijarde KM ili 3,4% manje u odnosu na 2018. godinu, dok je uvoz iznosio 19,4 milijarde KM³ i porastao za 1,2% što ukazuje na usporavanje izvozno orijentisane proizvodnje. Pored toga, industrijska proizvodnja u Bosni i Hercegovini u 2019. godini bilježi pad od 5,5% u odnosu na 2018. godinu.⁴

Sve navedeno, zajedno s mjerama aktivne politike zapošljavanja koje provode Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje, a za koje su pokrente aktivnosti mjerenja učinaka koji su zadovoljavajući, zasigurno je u određenom omjeru uticalo na povećanje broja zaposlenih i smanjenje broja nezaposlenih u Federaciji BiH.

Također u ovom kontekstu potrebno je naglasiti i problem migracije stručne radne snage (kako zaposlenih tako i nezaposlenih) u zemlje Europske unije, naročito u Njemačku, Austriju i Sloveniju, što predstavlja veliki problem za dalji razvoj poslovnog sektora i ljudskih potencijala u BiH, a što ujedno ugrožava ukupne odnose na tržištu rada i sistem socijalne sigurnosti (zdravstveno osiguranje, penzijsko i invalidsko osiguranje, osiguranje za slučaj nezaposlenosti). Rješavanje ovog problema zahtjeva sinergijsko djelovanje svih relevantnih institucija koje treba dovesti do unapređenja poslovnog ambijenta u smislu adekvatnog smanjenja opterećenja po osnovu poreza i doprinosa, jačanja mjera aktivne politike zapošljavanja (obuke, poduzetništvo, zapošljavanje teže zapošljivih kategorija nezaposlenih osoba), stimuliranja istraživanja, razvoja i obrazovanja.

² <http://www.fipa.gov.ba/informacije/statistike/investicije/default.aspx?id=180&langTag=bs-BA>

³ http://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2020/ETR_01_2019_12_0_HR.pdf

⁴ http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2020/IND_01_2019_12_0_SR.pdf

2. NEZAPOSLENOST U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2019. GODINI

U 2019. godini nastavljen je pozitivni trend smanjivanja broja nezaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine iz prethodnih godina. Prosječan broj nezaposlenih u 2019. godini bio je 313.570 i u odnosu na prosjek 2018. godine (335.611) manji je za 22.041, odnosno 6,57%.

Tabela 3: Pregled osnovnih pokazatelja nezaposlenosti u Federaciji BiH u 2019. godini

Pokazatelji	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
1. Broj zaposlenih	527.520	523.658	525.401	530.466	532.779	533.480	533.391	529.357	534.031	536.291	536.210	535.20
2. Broj nezaposlenih	328.503	326.266	321.618	314.069	308.607	308.443	310.185	311.150	309.493	308.214	308.433	307.86
2.1. Žene	187.847	186.798	184.884	181.891	179.425	179.705	181.650	182.500	180.421	179.617	179.862	179.33
3. Stručne osobe	224.960	223.061	219.218	213.112	208.657	209.162	211.554	212.842	211.278	210.603	210.911	210.83
4. Nestručne osobe	103.543	103.205	102.400	100.957	99.950	99.281	98.631	98.308	98.215	97.611	97.522	97.47
5. Osobe koje traže zaposlenje prvi put	125.709	124.186	122.224	119.227	116.665	117.243	117.925	117.621	117.422	116.278	115.516	114.31
6. Prijavljeni na evidenciju	11.062	8.284	8.166	8.503	8.132	10.409	13.434	10.413	12.133	13.014	10.400	9.89
6.1. Prijavljeni na evidenciju zbog prestanka radnog odnosa	8.557	5.644	5.744	6.275	6.147	5.503	8.224	7.723	8.000	7.499	6.727	7.08
7. Brisani sa evidencije	12.466	10.521	12.814	16.052	13.594	10.573	11.693	9.448	13.790	14.293	10.181	6.54
7.1. Brisani sa evidencije zbog zaposlenja	8.005	6.832	8.977	11.422	9.127	7.317	8.103	5.664	10.420	9.186	6.353	3.17
8. Korisnici novčane naknade	9.960	11.972	11.476	10.336	10.292	10.238	10.569	10.953	10.445	10.552	10.905	11.08
9. Korisnici zdravstvenog osiguranja	223.673	222.293	218.220	212.606	208.327	211.288	212.858	213.514	209.221	209.166	209.668	210.16
10. Demobilizirani branici	43.795	43.551	42.948	42.098	41.585	41.272	40.978	40.866	40.736	40.464	40.437	40.70

Stopa nezaposlenosti prema Anketi o radnoj snazi u 2019. godini iznosila je 18,4% i manja je u odnosu na 2018. godinu za 0,8%.⁵ Prosječna evidenciona stopa nezaposlenosti⁶ u Federaciji BiH u 2019. godini iznosila je 37,10% i ima tendenciju pada (2,13%) u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 4: Pregled kretanja stope nezaposlenosti u periodu 2017-2019. godina

Stopa nezaposlenosti	Ukupno			Muškarci			Žene		
	2017.	2018.	2019.	2017.	2018.	2019.	2017.	2018.	2019.
	20,0	19,2	18,4	19,2	17,8	16,3	21,5	21,5	21,7

U Federaciji BiH u 2019. godini od ukupnog prosječnog broja (313.570) nezaposlenih osoba 131.575 su muškarci, što je manje za 14.042 ili 9,64% u odnosu na prethodnu godinu, a 181.995 su nezaposlene žene, što je manje za 7.998 ili 4,20% u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnog broja nezaposlenih osoba u Federaciji BiH u 2019. godini muškarci čine 42%, a žena je 58%.

Prema kvalifikacionoj strukturi evidentiranih nezaposlenih osoba, najviše je osoba sa III stepenom srednje stručne spreme - KV radnika (31,62%), a zatim slijede NKV radnici (29,94%) i osoba sa IV stepenom srednje stručne spreme - SSS (27,20%). Od ukupnog broja nezaposlenih osobe sa završenim fakultetom čine 7,32%.

⁵ Anketa o radnoj snazi 2019, Agencija za statistiku BiH, Sarajevo, 2019, http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2019/LAB_00_2019_Y1_0_BS.pdf i <http://fzs.ba/index.php/2019/07/12/anketa-o-radnoj-snazi-2019-ars-2019/>

⁶ Stopa nezaposlenosti je procenat učešća nezaposlenih u ukupnom broju (zbiru) zaposlenih i nezaposlenih osoba

Broj stručnih nezaposlenih osoba iznosio je 213.812 i smanjen u svim stepenima u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu za 7,39%. Tako je broj nezaposlenih visoko kvalifikovanih radnika (VKV) smanjen za 16,56%, kvalifikovanih radnika (KV) za 8,48%, zatim osoba sa srednjom stručnom spremom (SSS) za 6,75%, sa visokom stručnom spremom (VSS) za 6,23% i sa višom stručnom spremom (VŠS) 0,37%.

Također, u istom periodu evidentirano je 99.758 (32%) nestručnih osoba koje traže zaposlenje (od čega je 59.382 žena), i u odnosu na 2018. godinu manje ih je za 6,23%. Smanjen je broj nezaposlenih osoba sa nižom stručnom spremom (NSS) za 16,37%, polukvalifikovanih (PKV) osoba za 11,64% i nekvalifikovanih osoba (NKV) za 5,87%.

U 2019. godini prema starosnoj strukturi najbrojnije među registriranim nezaposlenim osoba bile su osobe dobi između 30 i 49 godina (137.132 ili 43,73%), zatim mladi do 30 godina (78.179 ili 24,93%), te stariji od 50 godina (98.259 ili 31,33%).

U odnosu na 2018. godinu, broj mladih nezaposlenih osoba dobi do 30 godina manji je za 7.354, a broj osoba dobi između 30 i 49 godina manji je za 10.293, dok je broj osoba dobi od 50 i više godina veći za 1.310 osobu. Prema Anketi o radnoj snazi za 2019. godinu, stopa nezaposlenosti mladih (15-24) u Federaciji BiH iznosi 39% i bilježi smanjenje za 2% u odnosu na 2018. godinu.

U skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i Pravilnikom o evidencijama u oblasti zapošljavanja, u 2019. godini u Federaciji BiH na evidenciju službi za zapošljavanje prijavljene su 123.884 osobe. U istom periodu po raznim osnovama, sa evidencija službi za zapošljavanje u Federaciji BiH odjavljeno je tj. brisano 145.888 osoba. Također, u 2019. godini registrirano je ukupno 97.950 osoba koje su brisane iz evidencije nezaposlenih zbog zaposlenja, dok se na evidenciju po prestanku radnog odnosa prijavilo 82.327 osoba.

Tabela 5. Pregled osnovnih pokazatelja o promjenama na evidenciji nezaposlenih osoba Federaciji BiH u 2019. godini							
Kanton	Broj ukupno novoprijavljenih osoba na evidenciju nezaposlenih	Broj osoba brisanih iz evidencije	Broj prijavljenih na evidenciju nezaposlenih po prestanku radnog odnosa	Razlozi prestanka radnog odnosa			Zaposleno sa evidencije
				Stečaj, likvidacija, restrukturiranje, privatizacija	Tehnološki ili organizacioni višak	Ostalo (prestanak ugovora na određeno vrijeme, sporazumni raskid ugovora, povreda radne obaveze i sl.)	
Unsko-sanski	13.832	17.906	7.705	110	1.592	6.003	9.845
Posavski	1.334	1.547	718	0	433	285	934
Tuzlanski	25.622	31.035	14.952	331	3.572	11.049	19.920
Zeničko-dobojski	24.301	28.571	16.466	315	2.772	13.379	18.384
Bosansko-podrinjski	1.570	1.547	1.118	4	255	859	1.211
Srednjobosanski	13.645	15.647	7.751	100	3.228	4.423	11.057
Hercegovačko-neretvanski	11.755	12.703	8.601	271	3.158	5.172	9.290
Zapadnohercegovački	3.775	4.078	2.440	70	883	1.487	2.764
Sarajevo	25.419	29.234	20.848	0	5.373	15.475	22.499
Kanton 10	2.591	3.620	1.728	70	268	1.390	2.046
Federacija BiH	123.844	145.888	82.327	1.271	21.534	59.522	97.950

Tabela 6: Pregled najbrojnijih zanimanja po stručnoj spremi i spolu (stanje – 31.12.2019.)

KANTON	VSS	UKUPNO	ŽENA	VSS	UKUPNO	ŽENA	SSS	UKUPNO	ŽENA	KV IVKV	UKUPNO	ŽENA
USK	Ekonomista	241	176	Ekonomista	102	69	Ekonomski tehničar	1082	874	Prodavač	2065	1813
	Pravnik	186	130	Inženjer tekstilne tehnologije	28	18	Maturant gimnazije	884	576	Automehaničar	770	2
	Medicinska sestra	106	91	Učitelj predškolske djece	25	25	Mašinski tehničar	844	356	Krojač	750	728
	Prof.bosan.jezika	67	63	Medicinska sestra	20	13	Medicinska sestra	588	456	Kuhar	628	470
	Prof.engl.jezika	66	52	Građevinski inženjer	17	6	Poljoprivredni tehničar	509	367	Bravar	521	6
PK	Ekonomista	22	14	Ekonomista	20	15	Komercijalist	119	71	Prodavač	228	159
	Pravnik	8	5	Informatičar	17	7	Ekonomista	104	82	Bravar	182	1
	Informatičar	6	1	Socijalni radnik	9	7	Poljoprivredni tehničar	90	49	Automehaničar	131	1
	Građevinski inženjer	6	0	Pravnik	8	5	Medicinska sestra	88	66	Frizer	104	88
	Kriminalist	3	1	Inženjer agronomije	7	4	Administrativni službenik	70	42	Šivač tekstila	71	56
TK	Ekonomista	718	520	Nast.razr. nastave	47	41	Maturant gimnazije	2274	1665	Prodavač	4783	4.429
	Pravnik	682	513	Ekonomista	40	24	Ekonomski tehničar	2270	1958	Bravar	1280	28
	Pedagog	181	168	Pravnik	29	26	Medicinska sestra	2268	1700	Automehaničar	1269	18
	Prof.razr.nastave	179	167	Ekon.službenik	21	14	Mašinski tehničar	1982	831	Frizer	1260	1.221
	Socijalni radnik	168	152	Socijalni radnik	9	7	Poljo. tehničar	945	785	Kuhar	1243	937
ZDK	Pravnik	487	363	Ekonomista	86	60	Ekonomski tehničar	2355	1928	Prodavač	3213	2851
	Ekonomista	397	279	Pravnik	34	24	Maturant gimnazije	1805	1304	Frizer	1926	1846
	Mašinski inženjer	153	58	Učitelj predškolske djece	15	14	Mašinski tehničar	1014	442	Bravar	1235	48
	Prof.engl.jezika	112	87	Mašinski inženjer	9	3	Medicinska sestra	969	744	Kuhar	1047	851
	Prof.bosan. jezika	95	87	Građevinski inženjer	9	7	Tekstilni tehničar	436	375	Automehaničar	844	12
BPK	Dipl./bak./mag.prava	42	35	Nast.predšk.odgoja	3	2	Ekonomski tehničar	128	99	Prodavač	143	127
	Bak./dipl. inž./mag.mašin.	23	13	Nast.hist. i geogr.	3	3	Mašinski tehničar	123	55	Krojač	105	89
	Bak./mag. menadžmenta	20	13	Pravnik	2	2	Poljo. tehničar	111	68	Hemičar	65	57
	Dipl./bak./mag. ekonomije	16	6	Nastavnik biologije i hemije	2	1	Administrativni službenik	97	59	Frizer	64	47
	Dipl.inž./bak./mag. Poljoprivrede	12	9	Građevinski inženjer	1	0	Hemijski tehničar	83	64	Vozač	56	2
SBK	Ekonomist	153	92	Ekonomist	319	198	Maturant gimnazije	1625	856	Prodavač	2714	2145
	Pravnik	124	71	Pravnik	54	57	Ekonomski tehničar	1727	1287	Konfeksionar	567	485
	Inženjer poljoprivrede	42	23	Razredni učitelj	33	15	Mašinski tehničar	845	422	Stolar	382	62
	Prof.engl.jezika	48	21	Inženjer prehramb. tehnolo	32	8	Elektrotehničar	144	22	Bravar	957	29
	Socijalni radnik	41	20	Saobraćajni inženjer	35	5	Medicinski tehničar	869	627	Mašinbravar	135	2
HN K	Pravnik	394	294	Ekonomski službenik	201	138	Ekonomski tehničar	1669	1173	Prodavač	1861	1.482
	Ekonomist	225	155	Pravnik	146	102	Maturant gimnazije	1556	995	Frizer za žene	844	790
	Profesor engleskog jezika	152	124	Učitelj predškolske djece	67	67	Strojarski tehničar	760	234	Bravar	725	11

	Inženjer agronom	119	73	Građevinski inženjer	60	30	Medicinska sestra	486	350	Kuhar	712	434
	Profesor razredne nastave	81	78	Informatičar	43	12	Turistički animator	465	289	Automehaničar	621	1
ZHK	Dipl. ekonomist	164	124	Ekonomist	161	115	Maturant gimnazije	667	397	Trgovac	1249	952
	Dipl. pravnik	129	87	Pravnik	48	35	Ekonomski tehničar	854	607	Frizer	334	299
	Prof. hrvatskog jezika	38	34	Razredni učitelj	24	21	Strojarski tehničar	352	161	Bravar	313	19
	Profesor engleskog jezika	45	34	Učitelj predškolske djece	22	22	Elektrotehničar	184	37	Metaltokar	289	43
	Magistar socijalnog rada	29	23	Socijalni radnik	15	12	Tehničar cestovnog prometa	105	42	Automehaničar	261	1
KS	Dipl.ekonomista	1135	749	Ekonomista	182	117	Maturant gimnazije	3286	2235	prodavač	3015	2.539
	Dipl.pravnik	933	675	Pravnik	104	81	Ekonomski tehničar	2062	1718	frizer-vlasuljar	901	833
	Socijalni radnik	360	332	Nast.predškolskog vaspit.	39	38	Mašinski tehničar	1586	593	Vozač motornih vozila	828	19
	Politolog	326	198	Građevinski inženjer	27	11	Tekstilni tehničar	701	578	Automehaničar	769	4
	Novinar	285	229	Nastavnik razredne nastave	19	17	Medicinska sestra	670	559	Bravar	560	32
LK	Ekonomski	60	37	Ekonomski	31	21	Gimnazija	366	227	Prodavač	382	307
	Pravni	50	31	Pravni	14	11	Ekonomski tehničar	202	167	Elektromehaničar	201	40
	Pedagogija	27	24	Inženjer agronom/ing poljoprivrede	8	7	Ekonomist	116	77	Bravar	178	11
	Socijalni radnik	22	16	Inženjer tekstilne tehnologije	9	6	Stojarski tehničar	120	47	Automehaničar	172	1
	Magistar primarnog obrazovanja	20	19	Inženjer prometa	4	0	Komercijalist	89	65	Kemijski laborant	141	130

3. ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE 2019 / 2020 GODINA

U skladu s članom 8 Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba („Službene novine Federacije BiH“, br. 41/01, 22/05 i 9/08), istraživanje tržišta rada u Federaciji BiH provodi se kao zajednička aktivnost Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje u cilju dobijanja kvantitativnih i kvalitativnih podataka neophodnih za pružanja adekvatnih informacija o kretanjima na tržištu rada. U skladu sa nadležnostima, Federalni zavod za zapošljavanje daje instrukciju kantonalnim službama za zapošljavanje za provođenje istraživanja tržišta rada, te na osnovu prikupljenih podataka priprema odgovarajuću informaciju o rezultatima ove aktivnosti na nivou Federacije BiH. Prilikom obrade i izrade informacije o rezultatima istraživanja obezbijedano je korištenje podataka pojedinačnih firmi učesnica u ovom procesu isključivo u svrhu istraživanja tržišta rada.

Kroz provođenje istraživanja kretanja na tržištu rada kantonalne službe za zapošljavanje, odnosno općinski biroi za zapošljavanje ostvaruju neposrednu saradnju sa poslodavcima, stvaraju pretpostavke za jačanje svoje primarne funkcije posredovanja u zapošljavanju i prikupljaju važne podatke neophodne za unapređenje svojih usluga.

3.1. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja je da se direktno od poslodavaca prikupe informacije o procjeni poslovanja, promjenama u zaposlenosti tokom 2019. godine, te iskazanim potrebama za zapošljavanjem novih ili otpuštanjem postojećih radnika u 2020. godini, kao i njihovoj strukturi po kvalifikacijama, stručnoj spremi i vještinama, ali i da se prikupe drugi relevantni podaci potrebni za sagledavanje kretanja na tržištu rada. Pored toga, nastoji se steći uvid o načinu traženja novih radnika i rješavanja viška radnika, mogućnostima organizovanja obuke nezaposlenih osoba i učeničke/studentske prakse u okviru poslovnih subjekata kao i kvaliteti usluga javnih službi za zapošljavanje u Federaciji BiH.

3.2. Metodologija istraživanja i uzorak

Za ispitivanja tržišta rada 2019/2020 unapređena je metodologija provođenja ove aktivnosti, te je Federalni zavod za zapošljavanje na osnovu master uzorka od oko 10.000 poslodavaca dobivenog iz Porezne uprave Federacije BiH metodom stratificiranog slučajnog uzorka izdvojio uzorak od 1.290 poslodavaca registrovanih u Federaciji BiH koji imaju pet (5) i više zaposlenih, sortiranih u male, srednje i velike poslodavce po djelatnostima i koji redovno izmiruju uplatu obaveznih poreza i doprinosa. Ova veličina uzorka, za stepen pouzdanosti od 95% daje rezultate u okviru margine greške od 2,54%. U skladu sa praksom međunarodnih organizacija (ETF, CEDEFOP) uzorkom nisu obuhvaćeni poslodavci iz sljedećih djelatnosti: poljoprivreds, šumarstvo i ribolov; javna uprava i odbrana; obrazovanje; zdravstvena i socijalna zaštita.

Uz podršku švicarske Fondacije Helvetas i projekta „Moja budućnost“ organizovana je edukacija koordinatora istraživanja tržišta rada iz kantonalnih službi za zapošljavanje, izrada Priručnika za anketare i izrada on – line ankete, uz trenutni unos podataka u bazu pomoću tableta (CAPI/TAPI Computer/Tablet Assisted Personal Interviewing). U procesu izrade unapređenog upitnika za poslodavce preuzete su sugestije Svjetske banke, Fondacije Helvetas i kantonalnih službi za zapošljavanje. Prikupljanje podataka organizovano je kroz anketiranje poslodavaca iz uzorka putem elektronskog upitnika i upotrebe tablet uređaja, a koje su izvršili zaposlenici kantonalnih službi za zapošljavanje u periodu od 09.12.2019. do 31.01.2020. godine.

Pitanja u upitniku su bila razvrstana u tri tematske cjeline:

- *Opći podaci;*
- *Zapošljavanje, obuka i procjene viška radnika;*
- *Saradnja sa Federalnim zavodom za zapošljavanje i nadležnom kantonalnom službom za zapošljavanje.*

Upitnik su valjano ispunila 1.033 poslodavca od planiranih 1.290, što čini zadovoljavajući odziv od 86,85% kontaktiranih poslodavaca.

Tabela 7. Pregled broja anketiranih poslodavaca					
Kanton	Planirano	Realizirano	%	Pravni subjekti sa iskazanim potrebama za radnicima	Pravni subjekti bez potrebe za radnicima
Unsko-sanski	123	107	86,99	73	34
Posavski	18	15	83,33	11	4
Tuzlanski	218	139	63,76	97	42
Zeničko-dobojski	183	142	77,60	111	31
Bosansko-podrinjski	11	11	100,00	10	1
Srednjobosanski	123	111	90,24	70	41
Hercegovačko-neretvanski	143	134	93,71	83	51
Zapadnohercegovački	64	63	98,44	43	20
Sarajevo	376	280	74,47	148	132
Kanton 10	31	31	100,00	24	7
Federacija BiH	1.290	1.033	86,85	670	363

Od ukupno 1.033 anketirana poslodavca 670 ili 64,85% je iskazalo potrebe za novim radnicima.

Na anketu su uglavnom odgovarali vlasnici firmi (37,15%), zatim menadžersko osoblje (25,32%).

Tabela 8: Pozicija u firmi osoba koje su odgovarale na pitanja				
Kanton	Vlasnik	Menadžment	HR-Ljudski resursi	Računovodstvo
Unsko-sanski	47	35	7	14
Posavski	4	9	0	2
Tuzlanski	55	43	9	18
Zeničko-dobojski	50	21	13	41
Bosansko-podrinjski	3	0	7	0
Srednjobosanski	52	26	9	18
Hercegovačko-neretvanski	48	32	11	24
Zapadnohercegovački	22	13	2	13
Sarajevo	90	74	39	51
Kanton 10	12	8	1	7
Federacija BiH	383	261	98	188
%	37,15	25,32	9,51	18,23

Prema spolu predstavnici anketiranih firmi su 60,49% muškarci i 39,51% žene, a prema dobi to su većinom bile osobe koje imaju između 36 i 45 godina (33,46%), osobe dobi između 25 i 35 godina (25,02) i osobe dobi između 46 i 55 godina života (23,96%). Mladih od 25 godina je 1,55%.

Kod navedenih poslodavaca, osobe koje su odgovarale na pitanja u anketiranoj firmi većinom su radile od 5 do 10 godina kod predmetnih poslodavaca - 26,72%, a do 5 godina je radilo 24,01%, od 11 do 20 godina je radilo 33,88%, od 20 do 30 godina 13,36% a preko 30 godina je radilo 2,03%.

Najveći broj subjekata u uzorku čine društva sa ograničenom odgovornošću (77,77%), a slijede obrti (13,03%).

Tabela 9. Struktura poslodavaca prema vrsti organizacije								
Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H
Unsko-sanski	2	0	83	3	1	16	1	0
Posavski	1	0	12	0	0	2	0	0
Tuzlanski	1	0	117	4	3	11	2	1
Zeničko-dobojski	0	0	111	5	2	20	1	0
Bosansko-podrinjski	0	0	7	4	0	0	0	0
Srednjobosanski	3	0	85	4	2	12	2	0
Hercegovačko-neretvanski	1	0	111	9	1	8	1	0
Zapadnohercegovački	0	0	55	2	0	5	0	0
Sarajevo	7	0	185	16	9	59	3	0
Kanton 10	0	1	28	0	1	0	1	0
Federacija BiH	15	1	794	47	19	133	11	1
%	1,47	0,10	77,77	4,60	1,86	13,03	1,08	0,10

A – Društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću

B – Komanditno društvo

C – Društvo sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.)

D – Dioničarsko društvo (d.d.)

E – Udruženje građana

F – Obrt

G – Privatna zdravstvena ustanova

H – Vjerska zajednica

Prema veličini, od 1.033 poslodavca obuhvaćena anketiranje, najviše je malih firmi 57,21% koje zapošljavaju do 10 radnika, zatim mikro firmi 27,01%, a slijede firme srednje veličine 13,26% i veliki poslodavci, koji zapošljavaju preko 250 radnika 2,52%.

Ovaj omjer poslodavaca po veličini odgovara omjeru poslodavaca po veličini iz master uzorka.

Tabela 10. Uzorak prema veličini anketiranih poslodavaca				
Kanton	Mikro firme – do 10 radnika	Male firme – od 10 do 50 radnika	Srednje firme – od 50 do 250 radnika	Velike firme – preko 250 radnika
Unsko-sanski	13	81	13	0
Posavski	7	7	1	0
Tuzlanski	26	82	26	5
Zeničko-dobojski	39	75	26	2
Bosansko-podrinjski	0	7	0	4
Srednjobosanski	35	58	13	5
Hercegovačko-neretvanski	34	81	16	3
Zapadnohercegovački	23	27	12	1
Sarajevo	95	152	27	6
Kanton 10	7	21	3	0
Federacija BiH	279	591	137	26
%	27,01	57,21	13,26	2,52

Posmatrajući anketirane poslodavce prema trajanju njihovog postojanja najviše je anketirano firmi koje posluju više od 20 godina. Takvih je 38,53%, a slijede poslodavci koji posluju između 11 i 20 godina. Među anketiranim poslodavcima je i 6% firmi koje djeluju kraće od 3 godine.

Tabela 11. Dužina postojanja anketiranih poslodavaca					
Kanton	Firma mlađa od 3 godine	4-5 godina	6-10 godina	11-20 godina	Firma starija od 20 godina
Unsko-sanski	8	4	14	33	48
Posavski	1	0	2	3	9
Tuzlanski	6	8	19	51	55
Zeničko-dobojski	12	10	16	53	51
Bosansko-podrinjski	0	1	1	6	3
Srednjobosanski	8	4	13	50	36
Hercegovačko-neretvanski	4	4	22	38	66
Zapadnohercegovački	4	4	6	18	31
Sarajevo	16	27	57	93	87
Kanton 10	3	1	3	12	12
Federacija BiH	62	63	153	357	398
%	6	6,1	14,81	34,56	38,53

Poslodavci su u momentu provođenja ispitivanja zapošljavali odnosno imali angažirana 37.722 radnika, što je činilo 7,12% od ukupnog broja zaposlenih u Federaciji BiH u decembru 2019. godine (529.281) kada je započeto anketiranje poslodavaca. Od toga je 53,77% bilo muškaraca, a 46,33% žena. Najviše ih je bilo kod poslodavaca iz Kantona Sarajevo – 8.773, a zatim u Tuzlanskom kantonu – 6.010. i Zeničko-dobojskom kantonu 5.645.

Tabela 12. Pregled broja radnika prilikom anketiranja prema vrsti ugovora o radu							
Kanton	Ugovor na neodređeno vrijeme	Ugovor na određeno vrijeme i	Pripravnici	Stručno osposobljavanje	Privremeni i povremeni poslovi	Ugovor o djelu	Ukupno zaposlenih/radno angažiranih
Unsko-sanski	1.693	545	86	87	79	92	2.582
Posavski	297	15	4	4	4	7	331
Tuzlanski	3.818	2.042	37	45	28	40	6.010
Zeničko-dobojski	3.446	2.114	21	34	3	27	5.645
Bosansko-podrinjski	869	670	19	12	11	18	1.599
Srednjobosanski	2.792	1.568	18	69	8	27	4.482
Hercegovačko-neretvanski	3.531	1.214	45	34	216	37	5.077
Zapadnohercegovački	1.688	724	5	4	8	44	2.473
Sarajevo	6.284	2.123	91	89	92	94	8.773
Kanton 10	461	241	13	11	11	13	750
Federacija BiH	24.879	11.256	339	389	460	399	37.722
%	65,95	29,84	0,90	1,03	1,22	1,06	100,00

Prema vrsti ugovora o radu kod anketiranih poslodavaca, najviše zaposlenih je imalo zaključen ugovor na neodređeno vrijeme 24.879 (65,95%) od čega je 57% muškaraca a 43% žena, dok je 11.256 (29,84%) osoba imala ugovor na određeno vrijeme i to 50,50% muškaraca i 49,50% žena.

4. TRENDVI POSLOVANJA I PROMJENE U BROJU RADNIKA U 2019.GODINI

4.1. Obim poslovanja i finansijski efekti poslovanja u 2019. godini

Ukupno 1.013 poslodavaca ili 98% anketiranih poslodavaca je odgovorilo na pitanje o obimu poslovanja u 2019. godini.

Rast u proizvodnji, prodaji i uslugama imalo je 62,98% poslodavaca iz uzorka u Federaciji BiH. Stagnaciju obima poslovanja bilježi 28,53%, dok opadanje 8,49% poslodavaca.

Na nivou kantona, 73,76% poslodavaca u Zeničko-dobojskom kantonu se izjasnilo da bilježi rast obima poslovanja u 2019. godini. Visok procent anketiranih poslodavaca koji su se izjasnili da su imali rast obima poslovanja evidentiran je i u Zapadnohercegovačkom (71,43%), Hercegovačko-neretvanskom (66,41%) i Tuzlanskom kantonu (66,19%).

Tabela 13: Procjena obima poslovanja (proizvodnja, prodaja, usluge) u 2019. godini							
Kanton	Ukupno	Opadanje	%	Rast	%	Stagnacija	%
Unsko-sanski	106	17	16,04	54	50,94	35	33,02
Posavski	14	3	21,43	3	21,43	8	57,14
Tuzlanski	139	8	5,76	92	66,19	39	28,06
Zeničko-dobojski	141	8	5,67	104	73,76	29	20,57
Bosansko-podrinjski	11	1	9,09	5	45,45	5	45,45
Srednjobosanski	101	12	11,88	55	54,46	34	33,66
Hercegovačko-neretvanski	131	13	9,92	87	66,41	31	23,66
Zapadnohercegovački	63	3	4,76	45	71,43	15	23,81
Sarajevo	276	18	6,52	175	63,41	83	30,07
Kanton 10	31	3	9,68	18	58,06	10	32,26
Federacija BiH	1.013	86	8,49	638	62,98	289	28,53

Kada je u pitanju procjena finansijskih efekata poslovanja u 2019. godini, na nivou Federacije BiH, većina poslodavaca (63,41%) je navela rast, a stagnaciju je imalo 27,55% poslodavaca, te opadanje 9,04%.

Na pitanje su odgovorila 962 poslodavca ili 93,12% uzorka.

Tabela 14: Procjena finansijskih efekata poslovanja u 2019. godini							
Kanton	Ukupno	Opadanje	%	Rast	%	Stagnacija	%
Unsko-sanski	16	16	16,16	58	58,59	25	25,25
Posavski	10	1	10	4	40	5	50
Tuzlanski	132	9	6,82	84	63,64	39	29,55
Zeničko-dobojski	139	10	7,19	102	73,38	27	19,42
Bosansko-podrinjski	11	1	9,09	5	45,45	5	45,45
Srednjobosanski	89	12	13,48	52	58,43	25	28,09
Hercegovačko-neretvanski	123	12	9,76	81	65,85	30	24,39
Zapadnohercegovački	58	3	5,17	41	70,69	14	24,14
Sarajevo	271	20	7,38	167	61,62	84	31
Kanton 10	30	3	10	16	53,33	11	36,67
Federacija BiH	962	87	9,04	610	63,41	265	27,55

Na nivou kantona, 73,38% poslodavaca u Zeničko-dobojskom kantonu se izjasnilo da bilježi rast finansijskih efekata u 2019. godini. Također, visok procent anketiranih poslodavaca koji su se izjasnili da su imali finansijski rast evidentiran je u Zapadnohercegovačkom (70,69%) i Tuzlanskom kantonu (73,38%).

4.2. Promjene u broju radnika u 2019. godine

U 2019. godini poslodavci su naveli 12.147 promjena u vezi sa brojem radnika, od čega se najviše promjena odnosi na novo zapošljavanje (51,90%), te na otpuštanje radnika (40,61%).

Tabela 15: Promjene u broju radnika				
Kanton	Novozaposleni	Prestanak ugovora o radu		
		Otpušteni	Penzionisani	Ostalo
Unsko-sanski	500	517	111	81
Posavski	56	64	4	0
Tuzlanski	964	692	46	23
Zeničko-dobojski	1.443	1.058	59	172
Bosansko-podrinjski	211	343	33	16
Srednjobosanski	781	589	23	16
Hercegovačko-neretvanski	1.043	544	65	54
Zapadnohercegovački	381	414	9	61
Sarajevo	712	580	66	28
Kanton 10	214	132	24	18
Federacija BiH	6.305	4.933	440	469
%	51,90%	40,61%	3,62%	3,86%

Također, za 286 radnika ili 5,72% od ukupnog broja onih kojima je raskinut ugovor o radu, poslodavci su naveli da imaju saznanje da su napustili Bosnu i Hercegovinu. Najviše u Zeničko-dobojskom (58), Tuzlanskom (56) i Unsko-sanskom kantonu (48).

S obzirom na činjenicu da je primjetan određeni rast plata u pojedinim djelatnostima, a imajući u vidu platu kao jedan od bitnih motivirajućih faktora na tržištu rada, ali i kao uzrok napuštanja određenih poslova, u okviru upitnika poslodavci su odgovarali i na pitanje vezano za rast plata u prethodnoj, 2019. godini, ali i spremnost na povećanje plata u 2020. godini.

Tako je 58,06% anketiranih odgovorilo da je u 2019. godini povećavalo plate, a 62,76% je izjavilo da planira to učiniti i u 2020. godini. Od ukupnog broja anketiranih po kantonu, 77,42% od anketiranih poslodavaca iz Kantona 10 je izjavilo da će povećati plaće u 2020. godini, zatim slijedi 73,94% anketiranih poslodavaca iz Zeničko-dobojskog i 72,07% od anketiranih poslodavaca iz Srednjobosanskog kantona.

Tabela 16:		Rast plata u 2019. godini		Rast plata u 2020. godini	
Kanton / županija		DA	NE	DA	NE
Unsko-sanski		68	39	70	36
Posavski		9	6	7	8
Tuzlanski		80	53	103	32
Zeničko-dobojski		82	58	105	32
Bosansko-podrinjski		6	5	7	4
Srednjobosanski		66	38	80	24
Hercegovačko-neretvanski		58	67	59	67
Zapadnohercegovački		37	26	44	17
Sarajevo		158	112	123	142
Kanton 10		16	15	24	7
Federacija BiH		580	419	622	369
%		58,06	41,94	62,76	37,24

Tabela 17: Pregled mjera/programa koje su poslodavci koristili u 2019. godini

Kanton / županija	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Unsko-sanski	6	13	2	0	1	4	3	3	0
Posavski	0	5	0	0	0	2	1	0	0
Tuzlanski	9	20	4	0	0	7	1	2	1
Zeničko-dobojski	8	32	1	0	0	9	2	2	1
Bosansko-podrinjski	5	4	5	0	0	3	0	0	0
Srednjobosanski	3	12	9	2	1	7	0	5	1
Hercegovačko-neretvanski	8	8	3	1	2	5	2	1	0
Zapadnohercegovački	8	11	2	0	0	8	1	0	0
Sarajevo	10	21	4	1	0	4	1	1	0
Kanton 10	4	13	3	0	0	7	0	3	0
Federacija BiH	63	139	33	4	4	56	11	17	3
% od ukupno anketiranih	6,10	13,46	3,19	0,39	0,39	5,42	1,06	1,65	0,29

A Prvo radno iskustvo 2019

F Zapošljavanje žena 2019

B Prilika za sve 2019

G Nova prilika 2019

C Periodično zapošljavanje 2019

H Tražim poslodavca 2019

D Doprinos 500 2019

I Obuka 2019

E Javni radovi 2019

Od ukupno 1.033 anketirana poslodavca, 330 ih je odgovorilo da su učestvovali u realizaciji određenih mjera/programa aktivne politike zapošljavanja. 13,46% je koristilo poticaj po osnovu mjere Prilika za sve 2019, zatim 6,10% mjeru Prvo radno iskustvo 2019 namijenjenu mladim osobama iz radnog iskustva, te 5,42% mjeru Zapošljavanje žena 2019.

Također, od onih koji nisu učestvovali u realizaciji mjera/programa aktivne politike zapošljavanja 471 poslodavac je naveo razloge nekorištenja ovih mjera.

Tabela 18: Osnovni razlozi nekorištenja mjera aktivnih politika zapošljavanja

Kanton / županija	A	B	C	D
Unsko-sanski	9	28	12	11
Posavski	0	3	0	0
Tuzlanski	19	39	11	11
Zeničko-dobojski	29	25	10	23
Bosansko-podrinjski	1	1	0	0
Srednjobosanski	15	14	16	9
Hercegovačko-neretvanski	47	16	12	6
Zapadnohercegovački	4	15	8	5
Sarajevo	17	14	24	9
Kanton 10	3	2	1	2
Federacija BiH	144	157	94	76
% od ukupno anketiranih	13,94	15,20	9,10	7,36

A Poslodavac nije uspio da aplicira iz tehničkih razloga

B Poslodavac nije razmišljao o opciji korištenja mjera/ programa

G Poslodavac nije imao informacije o mjerama

F Ostalo

5. POTREBE ZA ZAPOSŁJAVANJEM U 2020. GODINI

Potrebu za zapošljavanjem u 2020. godini je iskazalo 670 anketiranih poslodavaca, odnosno 64,85% od ukupno anketiranih. Navedeni poslodavci su iskazali potrebu za zapošljavanjem 4.728 radnika u 2020. godini, od čega se 40% odnosi na upražnjena radna mjesta a 60% na nova radna mjesta.

5.1. Iskazane potrebe za zapošljavanjem u 2020. godini po djelatnostima

Najveći broj poslodavaca sa potrebama za novim zapošljavanjem u odnosu na broj ukupno anketiranih poslodavaca u Federaciji BiH iskazan je u Kantonu Sarajevo (14,33%). Najveći broj poslodavaca sa iskazanim potrebama za novim zapošljavanjem u odnosu na broj ukupno anketiranih poslodavaca u kantonu je u Bosansko-podrinjskom kantonu (90,91%).

Najveća iskazana potreba za zapošljavanjem novih radnika u 2020. godini, u odnosu na ukupan broj traženih radnika u Federaciji BiH, iskazana je u Zeničko-dobojskom kantonu (24,01%), zatim u Tuzlanskom (16,67%), Unsko-sanskom (13,77%) i Kantonu Sarajevo (12,71%).

Tabela 19: Broj poslodavaca sa iskazanim potrebama za zapošljavanjem novih radnika u 2020. godini

Kanton	Broj anketiranih poslodavaca	Poslodavci sa iskazanim potrebama	% u odnosu na ukupan broj anketiranih u FBiH	% u odnosu na ukupan broj anketiranih u kantonu	Broj potrebnih radnika	% u odnosu na ukupan broj iskazanih potreba za novim radnicima u FBiH
Unsko-sanski	107	73	7,07	68,22	651	13,77
Posavski	15	11	1,06	73,33	87	1,84
Tuzlanski	139	97	9,39	69,78	788	16,67
Zeničko-dobojski	142	111	10,75	78,17	1.135	24,01
Bosansko-podrinjski	11	10	0,97	90,91	142	3,00
Srednjobosanski	111	70	6,78	63,06	404	8,54
Hercegovačko-neretvanski	134	83	8,03	61,94	542	11,46
Zapadnohercegovački	63	43	4,16	68,25	160	3,38
Sarajevo	280	148	14,33	52,86	601	12,71
Kanton 10	31	24	2,32	77,42	218	4,61
Federacija BiH	1.033	670	64,86		4.728	

Najveće potrebe za novim zapošljavanjem i to 39,13% iskazane su u djelatnosti prerađivačke industrije, 16,73% u građevinarstvu, 11,44% djelatnosti trgovine i 6,79% u oblasti ugostiteljstva.

Tabela 20: Broj traženih radnika po djelatnostima

Kanton	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	R	S	Ukupno
Unsko-sanski	3	160		28	133	131	0	72			18	34	14	9	49	651
Posavski		50		7		19		8							3	87
Tuzlanski	20	408		14	156	55	50	5	4			7			69	788
Zeničko-dobojski	4	654		22	168	80	68	31				28	12		68	1135
Bosansko-podrinjski		96			14				11						21	142
Srednjobosanski	0	119			84	30	19	51	14		5			0	82	404
Hercegovačko-neretvanski	3	111	18	8	30	62	20	95	21		2	10	54	41	67	542
Zapadnohercegovački		37		2	42	45	6	8				4		2	14	160
Sarajevo		93			161	105	8	42	16	4	4	9	13	1	135	601
Kanton 10		122			3	27	13	9	24					11	9	218
Federacija BiH	30	1850	18	81	791	554	184	321	90	4	29	92	93	64	527	4.728
%	0,63	39,13	0,38	1,71	16,73	11,72	3,89	6,79	1,90	0,08	0,61	1,95	1,97	1,35	11,15	100,00

B – Rudarstvo
C – Prerađivačka industrija
D – Proizvodnja i opskrba električnom energijom
E – Opskrba vodom

F – Građevinarstvo
G – Trgovina
H – Saobraćaj, skladištenje
I – Ugostiteljstvo
J – Informacije i komunikacije
K – Finansijske djelatnosti i osiguranje

L – Poslovanje nekretninama
M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
R – Umjetnost, zabava i rekreacija
S – Ostale uslužne djelatnosti

5.2. Iskazane potrebe za zapošljavanjem u 2020. godini prema stručnoj spremi i zanimanjima

Prema stručnoj spremi, anketirani poslodavci su iskazali najveće potrebe za radnicima sa srednjom stručnom spremom III stepena (KV radnicima), i to 56,24%. Slijedi potražnja za radnicima srednje stručne spreme IV stepena (SSS) - 24,15%, te za radnicima visoke stručne spreme (VSS) - 9,33%.

Tabela 21: Iskazane potrebe za radnici prema stručnoj spremi						
Kanton / županija	NK, NSS, PKV	KV, VKV	SSS	VŠS	VSS	Ukupno
Unsko-sanski	47	323	181	3	86	640
Posavski	52	25	10	0	0	87
Tuzlanski	31	540	166	0	51	788
Zeničko-dobojski	184	749	105	20	74	1.132
Bosansko-podrinjski	22	43	63	0	14	142
Srednjobosanski	36	223	133	0	10	402
Hercegovačko-neretvanski	13	290	158	9	67	537
Zapadnohercegovački	2	47	82	6	23	160
Sarajevo	23	239	221	26	79	588
Kanton 10	0	161	15	8	34	218
Federacija BiH	410	2.640	1.134	72	438	4.694
%	8,73	56,24	24,15	1,53	9,33	100,00

Kao i prethodnih godina, potvrđena je velika potražnja radnika sa srednjom stručnom spremom III i IV stepena (na nivou iz 2018/2019. godine), dok se kod anketiranih poslodavaca povećala potražnja za radnicima sa VSS (3% više u odnosu na istraživanje iz prethodne godine).

Prema iskazanim potrebama anketiranih poslodavaca šivači i krojači tj. tekstilni radnici su prema anketiranju poslodavaca najtraženija zanimanja u 2020. godini, ali u nešto manjem omjeru u odnosu na prethodnu godinu. Zatim slijede konobari, kuhari, vozači različitih kategorija i prodavači. Vidljivo je povećanje potražnje za zanimanjima iz djelatnosti ugostiteljstva u odnosu na prethodni period. Međutim, usljed posljedica pandemije korona virusa ovaj sektor u startu trpi velike posljedice. Također, poslodavci su iskazali veliku potražnju i za mašinskim tehničarima i zidarima. Također iskazana je i potražnja za 214 (pomoćnih) radnika za jednostavne poslove.

Tabela 22: Najtraženija zanimanja (KV,SSS) u 2020.godini	
Zanimanja (KV, SSS)	Ukupno
1. Šivač, krojač, tekstilni radnik	461
2. Konobar	265
3. Vozač kamiona i teretnih vozila	246
4. Prodavač	241
5. Kuhar	195
6. Obučar, šivač obuće	171
7. Zidar	142
8. Stolar	129
9. Bravar	128
10. Hidroizolater	118
11. Armirač	114
12. Zavarivač	99
13. Tesar	98
14. Mašinski tehničar	71
15. Rukovalac građ. mašinama	64

Tabela 23: Najtraženija zanimanja (VSS) u 2020.godini	
Zanimanja (VSS)	Ukupno
1. Mašinski inženjer	75
2. Ekonomist	53
3. Programer- informatičar	50
4. Građevinski inženjer	49
5. Magistar farmacije	23
6. Inženjer hemije	16
7. Pravnik	16
8. Arhitekt	15
9. Novinar	15
10. Inženjer metalurgije; Veterinar	po 9

Za zanimanja sa fakultetskim obrazovanjem najveća iskazana potražnja je za mašinskim inženjerima, ekonomistima i IT stručnjacima.

Vezano za spremnost poslodavaca da zaposle nezaposlenu osobu iz neke od teže zapošljivih ili specifičnih kategorija, uz mogućnost višestrukog izbora odgovora, najveći broj je iskazao spremnost za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva (56,53%), zatim žena (50,05%), starijih od 40 godina (39,59%), demobilisanih boraca (33,20%), nekvalificiranih radnika (23,14%) i osoba s invaliditetom (22,85%). Najveća potražnja po svim kategorijama je zabilježena u Kantonu Sarajevo.

Tabela 24. Spremnost poslodavaca da zaposle neku od teže zapošljivih kategorija radnika										
Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Unsko-sanski	6	3	6	7	20	35	27	27	17	4
Posavski	4	2	3	5	5	8	9	8	7	1
Tuzlanski	16	11	14	17	33	45	63	40	30	5
Zeničko-dobojski	30	18	18	21	46	68	83	68	35	11
Bosansko-podrinjski	4	2	2	2	4	7	10	4	4	1
Srednjobosanski	8	11	8	9	33	47	59	27	27	5
Hercegovačko-neretvanski	28	8	9	7	30	56	71	45	18	4
Zapadnohercegovački	16	22	23	5	25	43	44	35	23	2
Sarajevo	112	101	115	40	127	188	195	132	64	15
Kanton 10	12	8	8	1	20	20	23	23	14	0
Federacija BiH	236	186	206	114	343	517	584	409	239	48
%	22,85	18,01	19,94	11,04	33,20	50,05	56,53	39,59	23,14	4,65

A Osobe s invaliditetom	F Žene
B Žrtve nasilja	G Mladi bez radnog iskustva
C Osobe iz institucija za nezbrinutu djecu	H Osobe starije od 40
D Pripadnici romske populacije	I Nekvalifikovani radnici
E Demobilisani borci	J Imigranti (legalni imigranti sa potrebnim ispravama)

6. NEDOSTATAK ODREĐENIH PROFILA RADNIKA I POTREBE ZA OBUKOM

I pored velikog broja evidentiranih nezaposlenih osoba različitih kvalifikacija, poslodavci još uvijek ističu određene probleme prilikom pronalaska novih radnika. U ovom poglavlju su prikazani odgovori koji se odnose na razloge koji otežavaju poslodavcima pronalazak adekvatnih radnika.

Radilo se o pitanju sa skalom od 1 do 5 i višestrukim izborom ponuđenih odgovora, koja su bila podijeljena u dvije kategorije:

- faktore koji se odnose na društvo i
- faktore vezane za pojedinca.

Tabela 25. Najznačajniji razlozi nedostatka određenih profila zaposlenika

Kanton	Faktori koji se odnose na društvo			Faktori koji se odnose na pojedinca								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Unsko-sanski	1,49	2,32	2,15	3,46	3,88	2,97	1,83	1,53	1,5	1,64	1,52	3,5
Posavski	1,17	2,17	1	1,28	1,38	4,17	1,33	1,67	1,17	1	1,17	1
Tuzlanski	2,46	3,6	2,19	3,42	3,47	2,21	2,89	1,9	1,7	1,44	1,41	2,63
Zeničko-dobojski	2,4	3,18	2,54	3,31	3,62	2,87	2,83	2,23	1,93	2,14	1,96	3,14
Bosansko-podrinjski	1,67	1,67	1	1,67	3	1,67	2	2	1	1,33	1,67	1,67
Srednjobosanski	2,65	3,28	2,47	3,28	3,88	2,21	2,76	1,47	1,72	1,8	1,57	3,28
Hercegovačko-neretvanski	2,88	3,46	2,1	4,17	4,31	2,85	2,41	2,57	1,94	2,74	2,59	3,21
Zapadnohercegovački	1,92	2,14	2,35	3,56	3,44	1,78	2,5	2,21	1,57	1,58	1,58	3,21
Sarajevo	2,18	3,18	2,47	3,14	3,03	2,62	2,53	2,05	1,85	1,84	1,84	2,98
Kanton 10	2,06	2,82	1,47	3,56	4,06	3,29	2,76	2,12	1,88	1,82	1,06	3,65
Federacija BiH	2,21	3,05	2,23	3,38	3,58	2,65	2,52	1,99	1,73	1,82	1,70	3,06

A – Nedostatak podsticajnih sredstava za obuku

B – Poreska politika (visoka izdvajanja)

C – Nedovoljno obavješćavanje o radnoj snazi

D – Nedostatak odgovarajućeg radnog iskustva

E – Nedostatak potrebnih kvalifikacija i stručnih vještina

F – Opće karakteristike (opća kultura ponašanja, interesi)

G – Visina plaće

H – Radno vrijeme

I – Udaljenost radnog mjesta (mobilnost radne snage)

J – Nedostatak informatičkih vještina

K – Nepoznavanje stranih jezika

L – Nedostatak stručnog znanja

Kada je riječ o društvenim faktorima, kao značajan razlog koji utiče na nedostatak radnika poslodavci vide visoka izdvajanja za poreze i doprinose (prosječna ocjena 3,05).

A kada je riječ o faktorima koji se odnose na pojedinca, najveći broj poslodavaca kao razlog nedostatka radnika navodi nedostatak potrebnih kvalifikacija (3,58).

Pored nedostatka potrebnih kvalifikacija, poslodavci kao ograničavajuće faktore pojedinaca navode: nedostatak potrebnog radnog iskustva (3,38), nedostatak specifičnog stručnog znanja (3,06), nezadovoljstvo općim karakteristikama, općom kulturom, ponašanjem, interesima (2,65) i nesprijetnost kandidata da prihvati ponuđenu platu (2,52).

Nezadovoljstvo kvalitetom kvalifikacije, stručnog znanja i vještinama kandidata za zapošljavanje prilikom anketiranja iskazalo je 689 poslodavca (103 više nego prošle godine). Pitanje je imalo višestruki izbor ponuđenih odgovora.

Poslodavci su najveće nezadovoljstvo iskazali nedostatkom praktičnog rada u toku obrazovanja (17,52%), a 12,68% poslodavaca smatra da stečene kvalifikacije kandidata za radna mjesta ne odgovaraju realnim potrebama tržišta rada.

Pored navedenog, 9,20% poslodavaca smatra da kandidatima za posao nedostaju opšte znanje a 9,10% socijalne vještine.

Tabela 26. Razlozi nezadovoljstva kvalitetom kvalifikacija, stručnog znanja i vještina kandidata za radna mjesta

Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H
Unsko-sanski	20	28	22	8	9	18	24	4
Posavski	2	2	0	0	0	0	0	0
Tuzlanski	18	31	13	3	5	6	11	4
Zeničko-dobojski	35	38	15	6	7	11	11	3
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	0	0	0	0
Srednjobosanski	18	18	11	1	1	8	10	2
Hercegovačko-neretvanski	16	22	11	10	10	15	11	1
Zapadnohercegovački	4	10	5	4	4	5	6	1
Sarajevo	10	23	10	6	4	8	12	3
Kanton 10	8	9	8	7	6	7	9	1
Federacija BiH	131	181	95	45	46	78	94	19
%	12,68	17,52	9,20	4,36	4,45	7,55	9,10	1,84

A – Stečena kvalifikacija ne odgovara realnim potrebama tržišta rada

B – Nedostatak praktičnog rada u toku obrazovanja

C – Nedostatak opšteg znanja

D – Nedostatak poznavanja rada na računaru i informatičkih vještina

E – Nedostatak poznavanja stranih jezika

F – Nedostatak organizacijskih vještina

G – Nedostatak socijalnih vještina

H – Ostalo

Potrebe za dodatnim osposobljavanjem radnika u skladu sa svojim planovima uvođenja promjena u tehnologiji i organizaciji rada navelo je 739 poslodavaca, tj. 72% anketiranih.

Tabela 27. Potrebe za dodatnom obukom i osposobljavanjem radnika

Kanton	A	B	C	D
Unsko-sanski	18	31	19	0
Posavski	4	5	4	0
Tuzlanski	34	42	30	0
Zeničko-dobojski	43	52	43	1
Bosansko-podrinjski	8	6	9	0
Srednjobosanski	26	45	27	1
Hercegovačko-neretvanski	40	31	11	2
Zapadnohercegovački	20	21	23	0
Sarajevo	34	43	30	2
Kanton 10	10	14	9	1
Federacija BiH	237	290	205	7
%	22,94	28,07	19,85	0,68

A – Sticanje posebnih vještina u verifikovanoj ustanovi (poznavanje rada na računaru, strani jezik, upravljanje projektima)

b) Obuka za konkretne poslove u okviru radnog mjesta

C – Dokvalifikacija i prekvalifikacija u okviru verifikovane institucije/ustanove

D – Ostalo

Većina poslodavaca je navela potrebe za dodatnom obukom radnika za obavljanje konkretnih poslova u okviru radnog mjesta (28,07%). Veliki broj poslodavaca naveo je potrebe za obukom radnika za dodatne vještine (IT, strani jezici i sl.), i to 22,94%, a potom slijedi dokvalifikacija ili prekvalifikacija u okviru verifikovane ustanove (19,85%).

Tabela 28. Potrebe za dodatnom obukom i osposobljavanjem radnika (za poslodavce koji su isakazali potrebu za uvođenjem novih tehnologija u 2020.)

Kanton	A	B	C	D
Unsko-sanski	16	31	19	0
Posavski	2	3	2	0
Tuzlanski	34	42	29	0
Zeničko-dobojski	43	52	43	1
Bosansko-podrinjski	8	6	9	0
Srednjobosanski	22	39	25	1
Hercegovačko-neretvanski	26	29	11	2
Zapadnohercegovački	20	21	23	0
Sarajevo	24	33	20	2
Kanton 10	10	14	9	1
Federacija BiH	205	270	190	7
%	72,95	96,09	67,62	2,49

A – Sticanje posebnih vještina u verifikovanoj ustanovi (poznavanje rada na računaru, strani jezik, upravljanje projektima)

b) Obuka za određene poslove u okviru radnog mjesta

C – Dokvalifikacija i prekvalifikacija u okviru verifikovane institucije/ustanove

D – Ostalo

359 ili 34,75% anketiranih poslodavaca je izjavilo da ima mogućnosti (mentor, oprema, prostor i materijali) i da je spremno primiti učenike i studente na praktičnu nastavu, najvećim dijelom za sljedeća zanimanja: konobar, kuhar, prodavač, automehaničar, bravar, administrativni radnik, autoelektričar, mašinski tehničar, zidar, zavarivač (prema djelatnosti je 31% iz prerađivačke industrije i 18% iz oblasti trgovine, a prema veličini je 55% malih kompanija i 24% mikro).

Tabela 29. Broj poslodavaca koji su spremni ponuditi praktičnu nastavu za učenike i studente u 2020. godini

Kanton	Broj poslodavaca
Unsko-sanski	49
Posavski	6
Tuzlanski	49
Zeničko-dobojski	68
Bosansko-podrinjski	8
Srednjobosanski	47
Hercegovačko-neretvanski	30
Zapadnohercegovački	37
Sarajevo	44
Kanton 10	21
Federacija BiH	359
%	34,75

Slijedi pregled zanimanja za koja su poslodavci spremni omogućiti obavljanje praktične nastave.

Tabela 30: Zanimanja za koja su poslodavci spremni ponuditi praktičnu nastavu po kantonima

Kanton	Zanimanje 1	Zanimanje 2	Zanimanje 3
Unsko-sanski	Konobar	Kuhar	Automehaničar
Posavski	Kuhar/ Bravar/ Ekonomista/ Pomoćni radnik u proizvodnji	Vodoinstalater/ Ekonomski tehničar/ Obučar šivač gornjih dijelova obuće/Pakirer/Plastičar	
Tuzlanski	Automehaničar	Prodavač-trgovac/ Stolar	Kuhar/ Rudarski inženjer
Zeničko-dobojski	Bravar	Administrativni radnik	Kuhar/Krojač/Konobar/Zidar
Bosansko-podrinjski	Kuhar	Konobar	Bravar/ Zidar/ Mašinski tehničar/ Tesar/ Šivač/
Srednjobosanski	Kuhar	Konobar	Vozač kamiona
Hercegovačko-neretvanski	Kuhar/ Konobar	Prodavač-trgovac	Mašinski tehničar/Mašinski inženjer/ Keramičar/ Bravar/ Mehaničar
Zapadnohercegovački	Kuhar/ Konobar	Prodavač-trgovac/ Ekonomski tehničar/Komercijalist	Građevinski tehničar/ Mehaničar
Sarajevo	Konobar	Kuhar/ Bravar	Bravar
Kanton 10	Konobar/ Kuhar	Prodavač-trgovac/ Stolar	Frizer/ Knjigovođa

U tu svrhu, 36,18% je spremno ponuditi naknadu do 100KM a 19,74% naknadu veću od 300KM.

Tabela 31: Visina naknade koju su poslodavci spremni ponuditi studentima i učenicima na praktičnoj nastavi

Kanton	<=100 KM	100-200 KM	200-300 KM	>300 KM
Unsko-sanski	16	16	3	13
Posavski	3	2	0	1
Tuzlanski	18	12	5	2
Zeničko-dobojski	19	18	8	10
Bosansko-podrinjski	5	1	1	0
Srednjobosanski	11	17	4	5
Hercegovačko-neretvanski	10	6	2	6
Zapadnohercegovački	11	7	5	12
Sarajevo	15	11	6	3
Kanton 10	2	1	9	8
Federacija BiH	110	91	43	60
%	36,18	29,93	14,14	19,74

Također, u kontekstu obuke odraslih, 205 poslodavaca ili 19,84 od ukupno anketiranih je izjavilo da imaju mogućnosti i da su spremni organizovati obuke, stručno osposobljavanje i usavršavanje nezaposlenih osoba (prema djelatnosti je 37% iz prerađivačke industrije, 16% iz ostalih uslužnih djelatnosti i 15% iz djelatnosti trgovine, a prema veličini je 57% malih kompanija, 22% mikro, 16% srednjih i 5% velikih kompanija).

Tabela 32: Broj poslodavaca koji su spremni pružiti obuku za nezaposlene osobe (mentor, oprema) u 2020. godini	
Kanton	DA
Unsko-sanski	19
Posavski	1
Tuzlanski	23
Zeničko-dobojski	47
Bosansko-podrinjski	4
Srednjobosanski	25
Hercegovačko-neretvanski	22
Zapadnohercegovački	17
Sarajevo	31
Kanton 10	16
Federacija BiH	205
%	19,84

28,57% poslodavaca koji su se izjasnili da su spremni pružiti obuku nezaposlenim osobama bi izdvojilo naknadu do 100 KM po osobi, 16,67% naknadu veću od 300 KM, dok je naknadu od 100 do 200 KM spremno izdvojiti 33,33% poslodavaca.

Tabela 33: Visina naknade koju su poslodavci spremni ponuditi nezaposlenim osobama tokom obuke				
Kanton	<=100 KM	100-200 KM	200-300 KM	>300 KM
Unsko-sanski	5	9	1	3
Posavski	1	0	0	0
Tuzlanski	7	7	2	0
Zeničko-dobojski	11	16	9	3
Bosansko-podrinjski	2	1	1	0
Srednjobosanski	4	6	3	4
Hercegovačko-neretvanski	8	6	1	3
Zapadnohercegovački	2	3	4	8
Sarajevo	6	7	7	2
Kanton 10	2	1	8	5
Federacija BiH	48	56	36	28
%	28,57	33,33	21,43	16,67

Tabela 34: Visina naknade koju su poslodavci spremni ponuditi nezaposlenim osobama na obuci prema veličini kompanije				
Veličina kompanije	<=100 KM	100-200 KM	200-300 KM	>300 KM
Mikro kompanije	11	8	9	11
Male kompanije	28	32	26	11
Srednje kompanije	9	10	1	4
Velike kompanije	0	6	0	2
Federacija BiH	48	56	36	28
%	28,57	33,33	21,43	16,67

Najveću spremnost za isplatu naknada nezaposlenim osobama za vrijeme obuke iskazale su male firme.

7. SARADNJA SA JAVNIM SLUŽBAMA ZA ZAPOSŁJAVANJE U FEDERACIJI BIH

Kada je u pitanju modalitet – način traženja novih radnika i posredovanje u zapošljavanju, anketirani poslodavci, uz mogućnost višestrukog izbora ponuđenih opcija, odgovorili su da radnike najčešće traže putem ličnih kontakata (81,12%), dok 44,72% koristi usluge javnih službi za zapošljavanje. Usluge posredovanja u zapošljavanju putem javnih službi za zapošljavanje najviše koriste anketirani poslodavci u Bosansko-podrinjskom kantonu (90,90% od ukupno anketiranih u kantonu), zatim slijede Kanton Sarajevo (74,19%) i Hercegovačko-neretvanski kanton (50,74%). Ovdje treba napomenuti da se radi o slučajnom uzorku koji je reprezentativan za sve poslodavce, a ne samo za one koji su saradivali sa Federalnim zavodom i kantonalnim službama za zapošljavanje. Pored navedenog, 31,66% od ukupno anketiranih poslodavaca navodi oglašavanje u medijima, a 27,20% putem Internet stranice firme.

Tabela 35: Način traženja novih radnika

Kanton	A	B	C	D	E	F
Unsko-sanski	45	92	25	31	0	0
Posavski	5	13	4	1	0	0
Tuzlanski	55	102	33	37	7	4
Zeničko-dobojski	60	113	45	33	9	3
Bosansko-podrinjski	10	11	2	0	1	1
Srednjobosanski	39	90	24	19	1	1
Hercegovačko-neretvanski	68	117	24	25	6	5
Zapadnohercegovački	18	54	14	16	4	2
Sarajevo	139	217	138	105	22	3
Kanton 10	23	29	18	14	9	9
Federacija BiH	462	838	327	281	59	28
%	44,72	81,12	31,66	27,20	5,71	2,71

A – Posredovanjem biroa za zapošljavanje
B – Ličnim kontaktima
C – Putem sredstava javnog informisanja
D – Putem Internet stranice firme

E – Posredstvom privatnih agencija za zapošljavanje
F – Posredstvom obrazovnih institucija
G – Ostalo

U kontekstu saradnje sa kantonalnim službama za zapošljavanje, od 1.006 poslodavaca koji su odgovorili na ovo pitanje, najviše poslodavaca (27,78%) je istaklo da saradnju ostvaruju u okviru učešća u realizaciji programa sufinansiranja zapošljavanja, a slijede oglašavanje radnih mjesta i informiranje o ponudi radne snage (po 21,59%). Usluge posredovanja u zapošljavanju potrebnog profila radne snage koristilo je 17,91% anketiranih poslodavaca.

Tabela 36: Oblik saradnje ostvaren sa kantonalnim službama za zapošljavanje

Kanton / županija	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Unsko-sanski	18	13	14	31	0	1	0	0	5	0
Posavski	4	5	3	6	0	1	0	0	1	0
Tuzlanski	16	18	14	32	3	1	2	4	2	0
Zeničko-dobojski	21	28	23	49	1	0	5	5	1	0
Bosansko-podrinjski	4	5	7	9	1	1	0	0	0	0
Srednjobosanski	10	21	17	39	0	1	10	1	2	3
Hercegovačko-neretvanski	36	34	23	25	0	2	1	2	2	3
Zapadnohercegovački	10	5	4	19	0	0	0	0	1	0
Sarajevo	90	74	64	57	2	4	5	1	0	1
Kanton 10	14	20	16	23	1	5	0	5	2	0
Federacija BiH	223	223	185	287	8	16	23	18	16	7
%	21,59	21,59	17,91	27,78	0,77	1,55	2,23	1,74	1,55	0,68

A – Oglašavanje slobodnih radnih mjesta
B – Informiranje o ponudi radne snage
C – Posredovanje u zapošljavanju potrebnog profila radne snage

D – Učešće u programima sufinansiranja zapošljavanja
E – Učešće u programima dodatne obuke, dokvalifikacije, prekvalifikacije
F – Selekcija radne snage

U okviru sagledavanja ostvarene saradnje s kantonalnim službama za zapošljavanje, i zadovoljstva uslugama koje pružaju službe za zapošljavanje, na skali od 1 do 5 u sljedećoj tabeli je dat prikaz prosječnih ocjena za svaku od usluga.

Tabela 37: Razlozi (ne)zadovoljstva saradnjom ostvarenom sa kantonalnim službama za zapošljavanje										
Kanton	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
Unsko-sanski	3,66	3,54	3,42	3,4	3,18	2,35	2,03	1,94	2,6	
Posavski	4,54	4,46	4,62	4,69	4,25	4	4,1	4,1	4,45	
Tuzlanski	3,93	3,91	3,49	3,6	3,41	3,29	3,33	3,31	3,36	
Zeničko-dobojski	4,2	4,2	3,65	3,81	3,42	2,94	3,32	3,37	3,39	
Bosansko-podrinjski	5	5	5	5	5	5				
Srednjobosanski	3,98	3,92	3,72	3,88	3,69	3,32	3,66	3,67	3,59	
Hercegovačko-neretvanski	4,21	3,94	4,08	3,91	3,43	3,53	3,33	3,32	3,38	
Zapadnohercegovački	4,24	4,66	4,2	4,42	4,35	3,8	3,65	4,15	3,96	
Sarajevo	3,71	3,96	3,71	3,84	3,59	3,46	3,44	3,44	3,44	
Kanton 10	4,48	4,41	3,82	4,56	3,78	2,5	2	2,78	2,76	
Federacija BiH	4,20	4,20	3,97	4,11	3,81	3,42	3,21	3,34	3,44	

A – Informiranje o uslugama

B – Ažurnost u ispunjavanju preuzetih obaveza

C – Obezbjedenje traženog profila radnika

D – Ponuda mjera/programa aktivne politike zapošljavanja

E – Selekcija radne snage za potrebe poslodavca

F – Obuka, dokvalifikacija, prekvalifikacija

G – Učešće na sajmu zapošljavanja

H – Pravna pomoć

I – Podrška u rješavanje problema viška zaposlenih

Najveću prosječnu ocjenu 5 po svim ocijenjenim parametrima dobila je Služba za zapošljavanje Bosnansko-podrinjskog kantona, zatim slijedi Služba za zapošljavanje Posavskog kantona s ocjenom 4,36 i Služba za zapošljavanje Zapadnohercegovačkog kantona s ocjenom 4,16.

8. OSNOVNI PODACI IZ ISTRAŽIVANJA

- Istraživanje kretanja na tržištu rada (anketiranje poslodavaca) u Federaciji BiH kao redovnu aktivnost proveli su Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje uz podršku Fondacije Helvetas u periodu 9.12.2019.-31.01.2020. godine;
- Ispitivanjem potreba poslodavaca obuhvaćena su 1.033 poslodavaca registrovana u Federaciji BiH sa pet i više zaposlenih, od kojih je 670 ili 64,85% anketiranih poslodavaca iskazalo potrebu za zapošljavanjem 4.728 radnika u 2020. godini;
- Poslodavci iz uzorka u momentu anketiranja zapošljavali su 37.722 radnika, ili 7,12% od ukupno zaposlenih u Federaciji BiH u decembru 2019. godine – većina radnika je imala zaključen ugovor o radu na neodređeno vrijeme (65,95%);
- Najveći broj anketiranih poslodavaca su društva sa ograničenom odgovornošću (77,77%), a slijede obrti (13,03%);
- Evidentan je rast poslovanja kod većine ispitanih poslodavaca (62,98%), kao i rast finansijskih efekata (63,41%). Ovi pokazatelji su niži za 7% odnosno 3% u odnosu na istraživanje iz prethodne godine što ukazuje na blago usporavanje ovih pokazatelja;
- Od 12.147 promjena u vezi sa brojem zaposlenih radnika u 2019. godini, najviše promjena zabilježenih kod anketiranih poslodavaca se odnosi na novo zapošljavanje (6.305 osoba ili 51,90%), a potom na raskid ugovora o radu i otpuštanje radnika (4.933 osobe ili 40,61%). Za 286 radnika poslodavci su naveli da imaju saznanje da su napustili Bosni i Hercegovinu nakon raskida ugovora o radu.;
- Od ukupno 1.033 anketirana poslodavca 670 (64,85%) su procijenili i iskazali potrebu za zapošljavanjem 4.728 radnika u 2020. godini, od čega se 40% odnosi na upražnjena radna mjesta a 60% na nova radna mjesta;
- Najveća iskazana potreba za zapošljavanjem novih radnika u 2020. godini, u odnosu na ukupan broj traženih radnika u Federaciji BiH, iskazana je u Zeničko-dobojskom kantonu (24,01%), zatim u Tuzlanskom (16,67%), Unsko-sanskom (13,77%) i Kantonu Sarajevo (12,71%);
- Najveće potrebe za novim zapošljavanjem iskazane su za zanimanjima u prerađivačkoj industriji (39,13%), građevinarstvu (16,37%), djelatnosti trgovine (11,44%) i ugostiteljstva (6,79%);
- Prema stručnoj spremi, anketirani poslodavci su iskazali najveće potrebe za radnicima sa srednjom stručnom spremom III stepena (KV i VKV radnicima), i to 56,24%. Slijedi potražnja za radnicima srednje stručne spreme IV stepena (SSS) – 24,15%, te za radnicima visoke stručne spreme (VSS) – 9,33%;
- Prema iskazanim potrebama poslodavaca u okviru ovog istraživanja najtraženija zanimanja III i IV stepena u 2020.godinu su: šivač, krojač i tekstilni radnik; konobar; vozač; prodavač – trgovac; kuhar; obučar-šivač obuće; zidar; stolar; bravar; hidroizolater; armirač; zavarivač; tesar; mašinski tehničar i rukovalac građevinskim mašinama;
- Prema iskazanim potrebama poslodavaca u okviru ovog istraživanja najtraženija zanimanja visoke stručne spreme su: mašinski inženjer; ekonomista; programer-informatičar; građevinski inženjer; magistar farmacije; inženjer hemije; pravnik; arhitekt; novinar; inženjer metalurgije i veterinar;
- Vezano za spremnost poslodavaca da zaposle nezaposlenu osobu iz neke od teže zapošljivih kategorija, uz mogućnost izbora više kategorija, najveći broj je iskazao spremnost za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva (56,53%), zatim žena (50,05%),

starijih od 40 godina (39,59%), demobilisanih boraca (33,20%), nekvalificiranih radnika (23,14%) i osoba s invaliditetom (22,85%);

- *Kada je riječ o društvenim faktorima, na skali od 1 do 5, kao značajan razlog koji utiče na nedostatak radnika poslodavci vide visoka izdvajanja za poreze i doprinose (prosječna ocjena 3,05). A kada je riječ o faktorima koji se odnose na pojedinca, najveći broj poslodavaca kao razlog nedostatka radnika navodi nedostatak potrebnih kvalifikacija i stručnih vještina (3,58), te nedostatak potrebnog radnog iskustva (3,38);*
- *Nezadovoljstvo kvalitetom kvalifikacije, stručnog znanja i vještinama kandidata za zapošljavanje prilikom anketiranja iskazalo je 689 ili 66,70% poslodavca. Pitanje je imalo višestruki izbor ponuđenih odgovora;*
- *Poslodavci su najveće nezadovoljstvo iskazali nedostatkom praktičnog rada u toku obrazovanja (17,52%), a 12,68% poslodavaca smatra da stečene kvalifikacije kandidata za radna mjesta ne odgovaraju realnim potrebama tržišta rada. Ovo sugerise da su neophodne aktivnosti javnih službi za zapošljavanje kojima će se sufinansirati stručno osposobljavanje, usavršavanje i obuka, ali i da je potrebna bliža saradnja poslovnog sektora i obrazovnih institucija. Pored navedenog, 9,20% poslodavaca smatra da kandidatima za posao nedostaju opšte znanje, a 9,10% socijalne vještine;*
- *Potrebe za dodatnim osposobljavanjem radnika u skladu sa svojim planovima uvođenja promjena u tehnologiji i organizaciji rada navelo je 739 poslodavaca, tj. 72% anketiranih. Većina poslodavaca je navela potrebe za dodatnom obukom radnika na konkretnim poslovima u okviru radnog mjesta (28,07%). Veliki broj poslodavaca naveo je potrebe za obukom radnika za dodatne vještine (IT, strani jezici i sl.), i to 22,94%, a potom slijedi dokvalifikacija ili prekvalifikacija u okviru verifikovane ustanove (19,85%);*
- *34,75% anketiranih poslodavaca je spremno ponuditi i osigurati uslove za praktičnu nastavu za učenike i studente, s tim da je 36,18% spremno izdvojiti naknadu do 100 KM, 29,94% od 100 do 200 KM, 14,14% od 200 do 300 KM i 19,74% naknadu veću od 300 KM, i to najvećim dijelom za sljedeća zanimanja: konobar, kuhar, automehaničar, bravar, administrativni radnik, prodavač, mašinski tehničar, autoelektričar, zidar, ekonomski tehničar, mašinski inženjer i dr.;*
- *19,84% anketiranih poslodavaca je spremno ponuditi i osigurati uslove za obuku nezaposlenih osoba uglavnom u prerađivačkoj industriji, trgovini, ostalim uslužnim djelatnostima i građevinarstvu, s tim da je 28,57% spremno izdvojiti naknadu do 100 KM, 33,33% od 100 do 200 KM, 21,53% od 200 do 300 KM i 16,67% naknadu veću od 300 KM;*
- *Uz mogućnost navođenja više opcija, anketirani poslodavci ističu da nove zaposlenike najčešće traže putem ličnih kontakata (81,12%), dok na drugom mjestu navode usluge javnih službi za zapošljavanje u vidu posredovanja u zapošljavanju (44,72%), zatim oglašavanje u medijima (31,66%) i Internet stranicu (27,20%);*
- *U kontekstu saradnje sa kantonalnim službama za zapošljavanje, najviše poslodavaca (27,78%) je istaklo da saradnju ostvaruju u okviru učešća u realizaciji programa sufinansiranja zapošljavanja, a slijede oglašavanje radnih mjesta i informiranje o ponudi radne snage (po 21,59%);*

9. OSNOVNA ZAPAZANJA I CILJEVI

- U okviru naprijed navedenog, važno je još jednom istaći da su rezultati prezentirani u ovoj informaciji prikupljeni u decembru 2019. i januaru 2020. godine. Upravo zanimanja koja su istaknuta kao najtraženija, naveli su poslodavci koji dolaze iz prerađivačke industrije (tekstilna proizvodnja i proizvodnja namještaja), djelatnosti ugostiteljstva i hotelijerstva, saobraćaja i trgovine, tj djelatnosti koje su već u prvoj fazi teško pogođene pandemijom korona virusa.;
- Nakon proglašenja pandemije od Svjetske zdravstvene organizacije, u cilju sprečavanja širenja virusa i ozbiljnih zdravstvenih posljedica po stanovništvo, Vlada Federacije BiH je donijela Odluku o proglašenju stanja nesreće uzrokovano pojavom koronavirusa (COVID-19) na području Federacije BiH (V broj: 408/2020 od 18.03.2020. godine), a Federalni štab Civilne zaštite izdao je niz naredbi među kojima je i mjera kojom je, između ostalog, ograničeno kretanje ljudi, a određenim djelatnostima naložena obustava rada;
- Ugostiteljstvo i hotelijerstvo je djelatnost koja je prva osjetila posljedice još u februaru, s obzirom na manji broj turista i otkazana noćenja desetina hiljada gostiju iz zemalja koje su teže pogođene pandemijom, ali i drugih zemalja gdje su uvedene mjere zaštite od pandemije.;
- Osim sektora ugostiteljstva i hotelijerstva u ranoj fazi s krizom se suočavaju poslodavci iz prerađivačke industrije, naročito izvoznici, proizvođači namještaja, automobilskih dijelova, tekstilna industrija, ali i mali privrednici i mikro preduzeća, tj. zanatlije.;
- Prioritetni cilj i zakonska obaveza je osigurati sredstava za materijalnu i socijalnu sigurnost nezaposlenih osoba (naročito usljed gubitka zaposlenja), u cilju ublažavanja posljedica pandemije korona virusa na tržištu rada,
- U okviru mogućeg, nakon zakonom utvrđenih prioriteta, realizirati mjere sufinansiranja zapošljavanja i obuke, sprečavanja dugotrajne nezaposlenosti, očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti nezaposlenih osoba, a što bi poslodavcima smanjilo troškove rada u prvim mjesecima zapošljavanja naročito mladih bez radnog iskustva, ali i drugih kategorija nezaposlenih osoba, naročito korisnika novčane naknade radi njihovog povrata na tržište rada.
- U skladu s navedenim u narednom periodu, u okviru mogućnosti, potrebno je nastaviti s ispitivanjem kretanja na tržištu rada, sa zadržanim fokusom na poslodavce iz privatnog sektora;
- Redovno pratiti trendove kretanja na tržištu rada (potrebe za radnom snagom, otpuštanja radnika, ugrožene djelatnosti i dr.) i osigurati adekvatno softversko rješenje za unos i obradu podataka iz anketiranja;
- Poboľšavati usluge posredovanja u zapošljavanju u službama za zapošljavanje (oglašavanje slobodnih radnih mjesta, kontaktiranje, selekcija i odabir kandidata...) i koristiti/poboľšavati tehnološka rješenja u okviru informacijskog sistema za obavljanje ovih aktivnosti i redovno statističko izvještavanje;
- Dostaviti rezultate istraživanja federalnoj i kantonalnim vladama i relevantnim ministarstvima i institucijama;
- Unaprijediti komunikaciju s poslodavcima u analiziranju aktuelnih problema s ciljem iznalaženja mogućnosti podrške javnih službi za zapošljavanje, unapređenja saradnje i smanjenja posljedica pandemije korona virusa;

- *Narednim anketiranjem poslodavaca obuhvatiti pitanja vezana za posljedice pandemije koronavirusa, zbrinjavanje otpuštenih radnika, mogućnosti zadržavanja radnika u radnom odnosu, tj. pitanja vezana za ključne potrebe poslodavaca za održavanje i povećanje zaposlenosti, kao i pitanja koja se odnose na troškove plaća i drugih izdataka, te uslove rada;*